

lji i u istim naseljima, uvijek snažni i napredni, čuvajući svoj jezik, dok su drugi narodi u to vrijeme uništavani i podjarmljeni gubili i samostalnost i jezik. I prije četiri stotine godina, bilo je teško biti Hrvat.

3. TEOLOŠKI RADOVI

Vlačić nije bio samo borac i povjesničar velikih koncepcija, koje je umio da ostvaruje. On je bio i velik teolog i to ne jedan od mnogih protestantskih teologa, nego jedan od glavnih, onaj koji je »stajao na čelu svima, što su razrađivali bogoslovsku protestantsku nauku«, kako kaže učena ruska enciklopedija. U tom pogledu značaj Vlačićev je neocjenjiv: kao što je on stvorio modernu crkvenu povijest uopće, Vlačić je izradio osnovna načela i praktičan metod za tumačenje biblije. On je tvorac (Twisten str. 25) hermeneutike protestantizma, t. j. načela i vještine tumačenja i razumijevanja biblije. On je najveći teoretičar staro protestantske hermeneutike, kako piše o njemu Heinrici.⁵⁶⁾

Na početku svoje odbrane Vlačić navodi, kako je proveo neko vrijeme u Bazelu, Tübingenu i osam godina u Wittenbergu. U to vrijeme, kaže, nije tražio ni uživanja ni bogatstva, nego se samo udubio u proučavanje biblije. I učenje hebrejskog jezika i grčkog je imalo samo da bude sredstvo za proučavanje smisla originalnih knjiga svetog pisma. Vlačić je dugo godina bio profesor hebrejskog i grčkog jezika u Wittenbergu. Osim ova dva jezika i latinskog na kome je neprestano učio, govorio i pisao, Vlačić je znao i talijanski (što izrično spominje nekoliko puta), znao je hrvatski i slovenski i vjero-

⁵⁶⁾ *G. Heinrici*, *Hermeneutik, Realencyclopaedie für protestantische Theologie und Kirche*, svezak 7, str. 735, 1899.